

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta
Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Srovnání mýtu o stvoření světa v čínské a japonské mytologii

The comparison of the world creation myth in Chinese and Japanese
mythology

OLOMOUC 2024 Barbora Pilátová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Sylva Martinásková, Ph.D.

ANOTACE

Autor diplomové práce: Barbora Pilátová

Název diplomové práce: Srovnání mýtu o stvoření světa v čínské a japonské mytologii

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Sylva Martinásková, Ph.D.

Počet stran: 38

Počet znaků: 60 680

Klíčová slova: mytologie, Japonsko, Čína, stvoření světa, srovnání mýtů

Anotace:

Cílem této práce je porovnat japonskou a čínskou verzi stvořitelského mýtu. Definovat stvořitelský mýtus jako takový a uvést jeho příklady. Představit japonský stvořitelský mýtus a jeho verze. Představit symboliku, která se v nich nachází. Dále představit čínský stvořitelský mýtus, jeho verze a symboliku. Závěrem jde o srovnání mýtů v těchto dvou kulturách a vyvození společných bodů a rozdílů.

Prohlášení o samostatnosti

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité
prameny a literaturu.

Olomouc, 7.5. 2024

Podpis:

Poděkování

Ráda bych tímto chtěla poděkovat vedoucí diplomové práce, Mgr. Sylvě Martináskové Ph.D. za pevné nervy při čtení mé první verze a celkové ochotě vytrpět mé zvláštní vyjadřovací schopnosti. Dále bych chtěla poděkovat svým přátelům za psychickou podporu v časech, kdy jsem to chtěla vzdát.

Obsah

Ediční poznámka.....	6
Úvod.....	7
1. Mýtus	9
1.1. Stvořitelství.....	10
1.2. Zdroje mýtů v Číně a Japonsku.....	12
2. Japonský mýtus o vzniku světa	14
2.1. Japonský stvořitelství mýtus v <i>Kodžiki</i>	14
2.2. Verze stvořitelství mýtu v <i>Nihonšoki</i>	16
2.3. Srovnání.....	19
2.4. Pohled na japonský stvořitelství mýtus z hlediska symboliky.....	22
3. Čínský stvořitelství mýtus	24
3.1. Pangu 盤古	25
3.2. Čínská bohyně Nüwa 女媧.....	27
3.3. Vznik z „ničeho“.....	29
3.4. Symbolika v čínských stvořitelství mýtech.....	30
4. Srovnání stvořitelství mýtu v japonské a čínské kultuře	32
Závěr	34
Resumé.....	35
Seznam použitých zdrojů:	36

Ediční poznámka

Pro japonská jména a názvy je použita česká transkripce, co se týče čínských jmen a názvů, je použit pinyin. Všechna jména japonských božstev jsou v práci uváděna v podobě, jak je ve svém překladu kroniky *Kodžiki* uvádí Karel Fiala. Jména čerpaná z kroniky *Nihonšoki* v některých případech neodpovídají podobě, v jaké se objevují v *Kodžiki*. Bude zde zmíněno božstvo Izanaki, jak je uvedeno v *Kodžiki*, které se v *Nihonšoki* objevuje pod jménem Izanagi.

Úvod

Tato práce se zabývá stvořitelským mýtem v Japonsku a v Číně a následně je srovnává. Nejprve bude definován pojem mýtus a jaké druhy mýtu existují. Následně bude podrobně představen japonský stvořitelský mýtus. V podkapitole bude rozebrán z hlediska symboliky. V další části bude představen čínský stvořitelský mýtus a jeho mnohé verze, jejichž příčinou je kulturní rozmanitost Číny. Podkapitola se bude stejně jako u japonského mýtu zabývat jeho symbolikou. Předposlední část se bude věnovat srovnání stvořitelských mýtů v těchto dvou kulturách, hledáním společných bodů a rozdílů. V závěru pak budou shrnuty poznatky z předchozích kapitol.

Volba tohoto tématu byla motivována především jeho dosavadním nedostatečným prozkoumáním. Dalším důležitým faktorem byl historický vliv Číny na mnohé aspekty japonské kultury. Tato práce může pomoci nahlédnout na danou kulturu z jiného hlediska.

Vzhledem k tomu, že vznik obou zemí dělí velké časové rozmezí, kdy Čína jakožto stát, království, říše, existovala dříve nežli Japonsko, zabývá se tato práce i stářím jednotlivých mýtů. V případě čínského stvořitelského mýtu zde budou představeny ty, které jsou nejvíce rozšířené. Jedním z klíčových aspektů, který ovlivňoval širokou škálu stvořitelských mýtů, je skutečnost, že jejich původní forma byla předávána ústně. Než byly zapsány, uběhlo i několik století. Postupně se tak během dějin jejich obsah měnil s tím, jak se měnila společnost. Některé části tak mohly být přidány, jiné naopak zmizely.

Při zpracovávání japonského stvořitelského mýtu bude používána hlavně kronika *Kodžiki* a kronika *Nihonšoki* a také vědecké články pojednávající o dané tematice. V případě čínského stvořitelského mýtu pak půjde převážně o *Chinese Mythology: An Introduction* od Anne Birrell, *Chinese Myths and Legends* od O. B. Duanne, či *Handbook of Chinese mythology* od Lihui Yang a kolektivu autorů.

Tato práce se zabývá následujícími výzkumnými otázkami: co je to stvořitelský mýtus; jaké existují druhy stvoření; jak je popsáno stvoření světa v japonské a jak v čínské mytologii; jaká je symbolika v daných stvořitelských mýtech.

Pro účely této práce byla zvolena metodologie obsahové analýzy. Tento přístup umožnil důkladnou analýzu a srovnání stvořitelských mýtů v obou kulturách. Postupně jsem procházela jednotlivé mýty, porovnávala jejich různé verze navzájem mezi Čínou a Japonskem, tak i v rámci samotných kultur Japonska a Číny. Nakonec jsem shromáždila jejich klíčové společné

prvky a rozdíly. Na tomto základě jsem pak vyvodila závěry o vzájemných kulturních vlivech a jejich významu pro obě společnosti.

1. Mýtus

Původ slova má dle Mocné a Peterky dva možné výklady – první z řeckého „*mytheuein* – *doslova vyprávět*“ a druhý rovněž z řeckého „*mythos*“ – *znamenantící smyšlené vypravování, příběh, slovo, fikce*“.¹ Dle výzkumu M. Eliada byl mýtus pro primitivní kultury tzv. absolutní pravdou. Popisoval totiž události z počátku časů (*in illo tempore*), které pro ně bylo posvátné.²

Mýtus můžeme rozdělit do několika skupin, na klasický (primární) mýtus, literární³ a politický⁴ mýtus.⁵ Důraz bude kladen na klasický mýtus, který vznikl ústním tradováním z generace na generaci a vypráví o událostech dávno minulých. Na rozdíl od legend není ukotven v dějinách. Jeho obsah kombinuje skutečnosti i fikci. Nedělá mezi nimi žádný rozdíl, jelikož vše bylo bráno jako pravda v době jeho vzniku.

Klasický mýtus je tvořen dvěma sférami – nadpřirozenou v zastoupení bohů, démonů apod., a přirozenou, která je pod nadvládou výše zmíněné sféry. Jeho obsah je vyjadřován především symboly, které jsou v mnoha případech víceznačné. Mýtus tak lze vykládat vícero způsoby. Hlavními postavami jsou často bohové nebo nesmrtelné bytosti, oplývající nadpřirozenými schopnostmi. Jsou výjimečné natolik, že pro ně neplatí přírodní zákony. Hodně se v něm pracuje s protiklady poukazujícími na rovnováhu.⁶

Mocná a Peterka uvádějí: „*Tento typ mýtu lze dále rozdělit na kosmologický, popisující vznik světa, teogonický, hovořící o zrození bohů, etiologický, který pojednává o původu věcí, zvyků či jevů a heroický o původu dané kultury*“.⁷ Jak potvrzuje rozbor, mýty analyzované v této práci spadají do vícero kategorií.

¹ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. str. 400.

² ÉLIADÉ, Mircea. *Myths, dreams, and mysteries: The encounter between contemporary faiths and archaic realities*. New York: Harper Torchbooks, 1975. str. 23.

³ Jak uvádí Mocná a Peterka: Literární mýtus je uměle vytvořen autorem, příkladem je například *Tristan a Izolda* nebo *Čekání na Godota*.

⁴ Politický mýtus je dle Mocné a Peterky mýtem pouze v přeneseném smyslu, jeho typickým rysem je naturalizace ideologických konceptů, příkladem je Rosenbergův *Mýtus 20. století*.

⁵ MOCNÁ, PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*, str. 400–402.

⁶ Tamtéž, str. 400–401.

⁷ Tamtéž, str. 401.

1.1. Stvořitelický mýtus

Specifickou podkategorií mýtu, se kterou se lze setkat u prehistorických společností, je stvořitelický mýtus. Popisuje vznik světa, často také vesmíru, proto se nazývá kosmologický.⁸

Stvořitelický mýtus má několik podkategorií popisujících, z čeho svět vznikl. Každá kultura má také vlastní pojetí vzniku světa. Můžeme se tak například setkat se stvořením z chaosu, vejce, ničeho nebo za pomoci nějaké vyšší bytosti, např. nějakého božstva.

Wang Xianzhao ve svém článku uvádí tři možné definice stvořitelického mýtu:

- 1) Stvořitelický mýtus odkazuje ke vzniku vesmíru, jakožto pozadí pro život člověka;
- 2) Stvořitelický mýtus obsahuje původ slunce, měsíce, hvězd a původ všeho ostatního;
- 3) Stvořitelický mýtus se zabývá vznikem člověka.⁹

Existuje mnoho kategorií stvořitelických mýtů, přičemž lze vymezit tři kritéria, kdy každé z nich je dále dělitelné. Pokud se podíváme na první kategorii, která představuje typy stvořitelů, rozděluje je Wang Xianzhao následovně:¹⁰

1. Vznik bez stvoření
2. Stvoření bohy
3. Stvoření náboženskými postavami
4. Stvoření kulturními hrdiny či božskými postavami
5. Stvoření předky
6. Stvoření obyčejnými lidmi
7. Stvoření zvířaty
8. Stvoření rostlinami
9. Stvoření z objektů

⁸ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X, str. 400.

⁹ SCHIPPER, Mineke, Shuxian YE, Hubin YIN a Xianzhao WANG, 2011. *Minority Creation Myths: An Approach To Classification*. In: *China's creation and origin myths: Cross-cultural explorations in oral and written traditions (religion in Chinese societies ; V. 2)* [online]. B.m.: Brill, s. 197–218. Získáno z: https://brill.com/display/book/edcoll/9789004214804/Bej.9789004194854.i-354_012.xml str. 198.

¹⁰ Tamtéž, str. 197.

Příkladem stvoření zvířaty je mýtus menšiny Hani – v Číně obývají provincii Yunnan, žijí také ve Vietnamu, Barmě, Laosu a Thajsku.¹¹ Na počátku existoval nekonečný oceán, kde došlo k nedostatku potravy. Proto dračí král pověřil žabu, aby vytvořila svět – její tělo je použito pro vytvoření nebe a země, Slunce a Měsíce.¹²

Druhá kategorie zahrnuje procesy stvoření:

1. Stvoření ze vzniku
2. Stvoření metamorfózou
3. Stvoření transformací
4. Stvoření zrozením z vejce
5. Stvoření produkcí (výrobou)
6. Stvoření manželstvím
7. Stvoření těhotenstvím
8. Stvoření indukovaním (vyvoláním – nějakými vnějšími vlivy)

Následně třetí kategorie, popisuje výsledky stvoření:

1. Stvoření Vesmíru
2. Stvoření všech věcí
3. Stvoření prvních lidí
4. Řád
5. Další

Na následujícím mýtu menšiny Achang nacházející se v provincii Yunnan¹³ můžeme pozorovat stvoření bohů a metamorfózou.

¹¹ *Hani ethnic minority*. Yunnan Exploration: Yunnan Travel, Yunnan Trip, Yunnan Tours 2020/2021 [online] [vid. 6. květen 2024 b]. Získáno z: <https://www.yunnanexploration.com/category/yunnan-ethnic-culture/yunnan-ethnic-minorities/hani-ethnic-minority>

¹² SCHIPPER, Mineke; YE, Shuxian; YIN, Hubin. *China's creation and origin myths: cross-cultural explorations in oral and written traditions*. Brill, 2011. str. 319–322.

¹³ *Achang ethnic minority*. Yunnan Exploration: Yunnan Travel, Yunnan Trip, Yunnan Tours 2020/2021 [online] [vid. 6n. 1.]. Získáno z: <https://www.yunnanexploration.com/category/yunnan-ethnic-culture/yunnan-ethnic-minorities/achang-ethnic-minority>

Na počátku světa, kdy vše bylo ještě beztvaré a prázdné, žil Zheboma se svými třiceti nebeskými generály, třiceti nadlidskými vojáky a třemi tisíci šesti sty bílými jeřáby. Vlastníma rukama vytvořil slunce a měsíc. Pak odtrhl svá ňadra, z nichž udělal hory Taiyin a Taiyang (v názvu se objevuje *yin* a *yang*), kde měli zůstat slunce a měsíc. Mezi ně zasadil strom a hory se měly pohybovat kolem něj. Když byla noc, vyšla hora Taiyin, za dne vyšla hora Taiyang, poté stvořil souhvězdí, oblohu a nebe. Mezitím Zhemima začala tkát zemi, přičemž k tomu použila vlastní hrtan a ochlupení obličeje. Jak krvácela z ran, krev se přeměnila v moře. Díky použití vlastní krve a námahy má svět silné základy a vše je živé. Tento mýtus vysvětluje, proč mužům chybí ňadra a proč ženy nemají vousy.¹⁴

Stvořitelské mýty, kterými se budeme v této práci zabývat se analýzou a komparací pokusíme zařadit do výše zmíněných kategorií.

1.2. Zdroje mýtů v Číně a Japonsku

V Japonsku se zachovaly dvě kroniky obsahující záznamy mýtů a historických událostí – *Kodžiki* (712 n. l.) a *Nihonšoki* (720 n. l.).¹⁵ Ačkoli byly sepsány v odstupe šesti let, obsahem se liší. V *Nihonšoki* jeden mýtus sestává z mnoha verzí a je zde přímo uvedeno, že se jedná o různé zdroje. Jedna část jediného mýtu obsahuje tři i více obměn v jemných detailech a lze se tak pouze dohadovat, která verze byla tou první. Dalším rozlišujícím prvkem je např. jazyk, kterým byly zapsány. V *Kodžiki* jsou použity čínské znaky s japonským čtením, zatímco *Nihonšoki* je psaná v klasické čínštině.¹⁶ Důvodem jejich kompilace bylo shromáždění dokumentů pojednávajících o historických událostech za účelem dokumentace. Zároveň byly

¹⁴ YE, Shuxian. Mythical Body: World Parent Type Creation Myth in China and Its Visual Archetypes. *Comparative Literature: East & West*, 2007, 8.1: str. 85.

¹⁵ ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. Tuttle Publishing, 2011. str. 17–18.

¹⁶ ANTONI, Klaus, 2012. (PDF) “Kotodama and the kojiki: The Japanese “word soul” between mythology, spiritual magic, and political ideology”. *Bajr* (Beiträge des Arbeitskreises Japanische Religionen). tübingen 2012. (<http://hdl.handle.net/10900/47042>). *ResearchGate* [online]. Získáno z: https://www.researchgate.net/publication/305331976_Kotodama_and_the_Kojiki_The_Japanese_Word_Soul_between_Mythology_Spiritual_Magic_and_Political_Ideology_BAJR_Beitrage_des_Arbeitskreises_Japanische_Religionen_Tubingen_2012_httphdlhandlenet1090047042, str. 2.

sesbírány i mýty, které by vedly k odůvodnění božského původu císaře. Kompilátorem obou kronik¹⁷ byl zřejmě Ó no Jasumaro, který rovněž napsal předmluvu ke *Kodžiki*.¹⁸

Zdroje čínských stvořitelských mýtů jsou však mnohem početnější. Mýty se totiž objevují ve fragmentech v různých materiálech pojednávajících o rozličných tématech, např. historie, literatura, náboženství apod.¹⁹ Nejznámějšími díly, kde lze narazit na stvořitelské mýty jsou *Chuci* – sbírka básní z Období válčících států (475–221 př. n. l.) a dynastie Západní Han (206 př. n. l.–220 n. l.),²⁰ kterou napsal Qu Yuan (cca 340–278 př. n. l.). Bezpochyby nejdůležitější je báseň *Tianwen*. V ní se skrze dialog hovoří mj. o stvoření světa, ale i dalších mýtech – mýtus o Yi, který sestřelil nadbytečná slunce, Osm pilířů podpírajících nebesa, O tom, jak Gonggong zničil horu podpírající nebesa.²¹ Dalším podstatným dílem je *Huainanzi* (cca 139 př. n. l.), kniha sepsána králem Liu Anem a jeho pomocníky za dynastie Západní Han. Toto dílo vzniklo jakožto odkaz pro budoucí generace.²² *Huainanzi* se vyznačuje vcelku detailním dějem u jednotlivých mýtů. To klade kontrast k jiným dílům ze stejné doby – např. *Shanhaijing* (cca 4. st. př. n. l. – 2. st. př. n. l.), kde se objevují jen útržky mýtů.²³ To vede k nepřehlednosti v ději stvořitelských mýtů.

¹⁷ ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. str. XIII.

¹⁸ *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. přeložil Karel, FIALA. Třetí, opravené vydání. Praha: ExOriente, 2017. str. 16.

¹⁹ YANG, Lihui, Deming AN a Jessica Anderson TURNER, 2005. *Handbook of Chinese mythology*. Oxford: ABC-Clio. str. 6.

²⁰ Tamtéž, str. 31.

²¹ Tamtéž, str. 8–9.

²² Tamtéž, str. 10.

²³ Tamtéž, str. 7, 11.

2. Japonský mýtus o vzniku světa

V Japonsku existují dva podstatné zdroje mýtů – *Kodžiki* a *Nihonšoki*. Obě kroniky pocházejí ze stejného období, avšak každá předkládá daný mýtus trochu jiným způsobem.

2.1. Japonský stvořitelství mýtus v *Kodžiki*

V kronice *Kodžiki* je zapsáno, že na začátku všeho byla jakási „pralátka“, z níž později rozdělením vzniklo nebe a země. Následně se objevila tři neviditelná božstva, „Božstvo uctívaného středu nebes (...), Vysoké božstvo obdařené plodivou silou (TAKA MI MUSU PI NÖ KAMĪ) a Božstvo schopné rodit bohy (KAMĪ MUSU PI NÖ KAMĪ)“.²⁴ *Kodžiki* se také zmínjuje, že povstali „Paní tmy a Pán světla“.²⁵ Tento Pán světla je v *Kodžiki* Izanaki a Paní tmy je Izanami, jeho sestra. Tento božský pár společně poté tvořil velké množství menších božstev, ale také malé japonské ostrovy.

Dle kroniky *Kodžiki*, nejprve povstala trojice výše zmíněných božstev. Také se postupně začala objevovat další božstva na nebi i na zemi. Jednalo se o pět bohů a bohyň, jež byli nadřazeni nadcházejícím generacím, a vládli vlastní říši, „vlastnímu nebi“.²⁶ Poté pokračovalo zrození mnoha dalších bohů a bohyň, až se zrodili právě i Izanami a Izanaki.²⁷

Páru Izanakiho s Izanami bylo od vyšších bohů přikázáno dotvořit zemi. Za tímto účelem dostali kopí. Stojíc na plovoucím mostě, míchali kopím vodu. Jakmile je vytáhli, kapky vody dopadly zpět na hladinu a přeměnily se v ostrov (jeden z ostrovů dnešního Japonska).²⁸ Následně sestoupili na zemi, kde spatřili palác a domluvili se na zplození říše. „*Izanaki nakázal Izanami, aby obešla sloup z pravé strany, zatímco on jej obejde z levé a sejdou se v ložní síni.*“²⁹ V momentě, kdy se setkali, pronesla první slova Izanami, to se Izanakimu nelíbilo. I přesto však zplodili dítě – první bylo Pijavicí, následoval Pěnový ostrov. Po těchto nepodařených

²⁴ *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. str. 41.

²⁵ Tamtéž, str. 30.

²⁶ Tamtéž, str. 42.

²⁷ Tamtéž, str. 43.

²⁸ Tamtéž, str. 44.

²⁹ Tamtéž, str. 45.

potomcích se oba bohové shodli, že se poradí s nebeskými bohy. Ti společně vykonali věštbu za pomoci jeleních kostí.

Bohové dospěli k závěru, že je nepřijatelné, aby první promluvila žena. Proto bude celý proces opakován a první slova pronese muž, Izanaki. Když tak učinili, jejich potomci už nebyli nezdařilými. Jejich děti byly nejprve ostrovy, přesněji takto stvořili čtrnáct ostrovů. Má se jednat o malé ostrůvky okolo hlavních čtyř ostrovů Japonska. Následně plodili bohy, kterých stvořili třicet pět. Při posledním porodu, když se narodil bůh ohně, byla Izanami smrtelně zraněna a po smrti unesena do záhrobí.

Protože dle Izanakiho slov nebyla jejich společná říše dokončena, vydal se za svou ženou do podsvětí, říše Jömi. Izanaki však dorazil příliš pozdě. Jeho družka již pozřela jídlo z podsvětí. Aby se mohla vrátit, musela se nejprve zeptat bohů říše Jömi. Než se tak stane, její manžel se na ni nesměl podívat. Ten však toto pravidlo porušil. Když si v temnotě podsvětí rozsvítil za pomoci svého kouzelného hřebínku, spatřil bohyni Izanami, jak se jí rozkládá tělo a prolézají jí červi. Spatřil také „Hromy“³⁰, jež pobývaly na její hlavě, prsou, v břiše, rodidlech, rukou a nohou. Při tom pohledu se vyděsil a snažil se utéct. Jeho žena, jež byla zahanbena, za ním poslala babice z říše Jömi. Izanaki při útěku odhodil svou čelenku, ta se proměnila v keř s planým vínem³¹, což je zastavilo a on mohl utéct. Proces se opakoval s obměnou věcí, jež za sebe bůh házel, ty se měnily v různé rostliny, a tak babice zpomalovaly. Nakonec jej Izanami dohnala a Izanaki se jí vzdal. Ona mu odvětila, že pokud se jí doopravdy vzdá, pak každý den v jeho říši zabije tisíc lidí. Izanaki odpověděl, že v tom případě se jich na tisíc pět set narodí.³²

Do této části lze považovat svět za dokončený, alespoň co se jeho vzniku týče. Po této pasáži v kronice *Kodžiki* následuje množství příběhů, které pojednávají o dalších bozích. Postupně se dostává ke vzniku císařského rodu. Vymezení začátku japonského mýtu o vzniku světa je poměrně jednoznačné – na počátku figuruje pralátka, z níž vzniklo nebe a země a poté povstala tři božstva. Určení konce už je komplikovanější. Dle rozdělení výsledků stvoření v předchozí kapitole můžou být za konec považovány – existence nebe a země; existence všech věcí; vznik prvních lidí. Právě vznik člověka se jako takový v *Kodžiki* vůbec neobjevuje. Tato skutečnost je poměrně neobvyklá, protože právě stvořitelské mýty často řeší i to, odkud se vzal

³⁰ *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. přeložil Karel, FIALA. Třetí, opravené vydání. Praha: ExOriente, 2017. str. 55.

³¹ Tamtéž, str. 56.

³² Tamtéž, str. 57.

člověk. V *Kodžiki* se však nenachází zmínka o tom, kdy přesně se lidé objevili, ani z čeho vznikli. Jejich existence je však patrná v části, kde je Izanaki konfrontován Izanami poté, co se na ni podíval v podsvětí a ona jej pronásledovala na povrch. Konkrétněji, když prohlásila, že každý den zahubí tisíc lidí, načež Izanaki prohlásil, že se jich tisíc pět set narodí.

2.2. Verze stvořitelského mýtu v *Nihonšoki*

Nihonšoki je v zápisu poněkud nejednotná, neboť obsahuje mnoho verzí s malými obměnami. Dle Astona byly poznámky o dalších verzích přidány později, ne však s příliš velkým časovým odstupem, odkazují na bohatost tehdejší literatury na dané téma.³³

Stvořitelský mýtus v *Nihonšoki* popisuje začátek jako chaotickou masu sestávající z *jin* a *jó*, které nebyly ještě rozděleny. Tvarem tento chaos připomínal vejce obsahující zárodky, které nebyly dále specifikovány. Čistější a jasnější část stvořila nebe, zatímco těžší a hustější se přeměnila na zemi. Při tomto procesu trvalo o něco déle, než se země ustálila, protože nebyla jemná jako prvek, z něhož vzniklo nebe. Poté se mezi nebem a zemí objevil rákosový výhonek, který se proměnil v boha Kuni-toko-tači no Mikoto. Po něm následovali další dva bohové, Kuni no sa-cuči no Mikoto a Tojo-kumu-nu no Mikoto, přičemž všichni tři vznikli z nebeského principu (*jó*).³⁴

Další verze říká, že uprostřed prázdnoty existovala věc nepopsatelného tvaru. V této věci se pak postupně objevila výše zmíněná tři božstva. Není zde však zmíněné, zdali měli nějaké pohlaví. Následuje mnoho dalších verzí s rozdíly ve jménech božstev nebo toho, co bylo na úplném počátku. Za zmínku stojí následující verze: před existencí nebe a země bylo něco, co by se dalo přirovnat k oblaku plujícím nad mořem. V této věci se pak objevila věc podobná rákosovému výhonku, která nabyla lidského tvaru – šlo o božstvo Kuni no toko-tači no Mikoto.³⁵

Po stvoření prvotních tří božstev se objevilo osm božstev, která vznikla interakcí principů *jin* a *jó* a tvořila tak páry. Konkrétně šlo o božstva Uhidži-ni no Mikoto, Suhidži-ni no Mikoto, Oho-to noči no Mikoto, Oho-to mahe no Mikoto, Omo-taru no Mikoto, Kašiko-ne no Mikoto a nakonec Izanagi no Mikoto a Izanami no Mikoto. Od prvního božstva, Kuni no toko-tači no

³³ ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. Tuttle Publishing, 2011. str. 66.

³⁴ Tamtéž, str. 1–2.

³⁵ Tamtéž, str. 4.

Mikoto až po pár Izanagiho s Izanami, jsou božstva pokládána za prvních sedm generací v období bohů.³⁶

Mýtus pokračuje částí, kde Izanagi a Izanami polemizují nad tím, jestli dole existuje země. Proto dolů vrazili nebeské kopí. Když vytahovali kopí z oceánu, který se pod nimi rozprostíral, z kapky, která skanula z kopí se vytvořil ostrov, který byl následně pojmenován Ono-goro-džima. Izanagi a Izanami sestoupili na tento ostrov s přáním stát se manželi a vytvořit spoustu zemí. Proto ve středu ostrova postavili sloup. Izanagi jej obešel zleva, Izanami zprava. Když se setkali, jako první promluvila Izanami, což rozhořčilo Izanagiho, který pravil, že jako první měl promluvit muž, jinak to prý přináší neštěstí. Proto proces opakovali, přičemž Izanagi pronesl jako první: „*Jaká to krásná dívka.*“³⁷ Následně zjistili, že v Izanagiho těle se nachází zdroj maskulinní energie, zatímco Izanami má ženskou energii, spojili tak tyto části a stali se manželi. Narodil se jim ostrov Awadži následován deseti dalšími ostrovy.

V obměně tohoto příběhu přikázala božstva nebes Izanagimu s Izanami, aby dali do pořádku zemi jménem Tojo-aši-hara-či-i-wo-jako no mizu-ho. Dostali kopí, kterým z nebeského mostu hledali onu zemi. Jak kopí vytahovali, voda, která skanula dolů se změnila na ostrov Ono-goro-džima. Pár na něj sestoupil, postavil si osmisáhový palác a nebeský sloup. Jako v předchozí verzi obešli sloup, Izanami promluvila první, ale i přesto se spojili. Narodila se jim pijavice a poté ostrov Awadži.³⁸ Znepokojený pár se pro radu obrátil na božstva na nebesích, dle nichž nesmí jako první promluvit žena. Úspěšně proces opakovali a stvořili osm ostrovů.³⁹ Následuje zhruba devět dalších verzí.

Po ostrovech Izanagi a Izanami vytvořili moře, řeky, hory a rostliny. Také chtěli vytvořit vládce vesmíru. Tím se stala bohyně Oho-hiru-me no muči, jinak nazývaná Ama-terasu no Oho kami. Její dokonalost rodiče natolik potěšila, že ji poslali na nebesa, avšak ta ještě nebyla od země příliš daleko, proto na ně vylezla po žebříku. Dalším potomkem byl bůh měsíce Cuki-jumi no Mikoto. Díky jeho záři jej poslali za jeho sestrou na nebesa. Následně se jim narodila pijavice, kterou opustili, protože ve věku tří let nebyla schopná se postavit. Po pijavici měli syna jménem Sosa no wo no Mikoto.⁴⁰ Jelikož měl špatnou povahu a pouze škodil, poslali jej vládnout do podsvětí. Tato část má další dvě verze.

³⁶ ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. str. 4–5.

³⁷ Tamtéž, str. 5–6.

³⁸ Tamtéž, str. 8–9.

³⁹ Tamtéž, str. 9–10.

⁴⁰ ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. str. 11–13.

Následuje narození boha Kagu cuči, při jehož porodu byla Izanami popálena natolik, že zemřela. Před svou smrtí stihla ještě porodit zemní bohyni Hani-jama-hime a vodní bohyni Mizu-ha-no-me. Bohyně země se stala ženou Kagu cučiho. ⁴¹*Nihonšoki* obsahuje pět verzí této části mýtu.

Jak Izanagi truchlil kvůli smrti své ženy, jeho slzy se proměnily v božstva. Kagu cučiho rozřezal na tři kusy, které se také proměnily v božstva. Kapky krve se staly kamínky na dně nebeské řeky a dalšími božstvy.

Izanagi se vydal za svou ženou do říše Jomi. Přišel ale pozdě, Izanami už pozřela tamější jídlo, proto už říši nemohla opustit. Požádala svého muže, aby se na ni nedíval, on ale neposlechl. Potají ulomil zub z hřebenu a vytvořil z něj louči, kterou si posvětil na svou ženu. Naskytl se mu hrůzostrašný pohled na rozpadající se tělo hemžící se larvami, což jej přinutilo k útěku. Rozzlobená Izanami za ním poslala osm ošklivých babic nazývaných Šikome, nebo také Hisame. ⁴² Aby zastavil postup babic, házel za sebe Izanagi různé předměty, jeden z nich – čelenka, se proměnila v hrozny, které babice začaly jíst, což je zpomalilo ale nezastavilo. Když hrozny dojedly, pokračovaly v pronásledování, Izanagi tak za sebe hodil hřeben, který se proměnil v bambus. Babice opět zastavily, aby se najedly. Izanami se připojila k pronásledování, mezitím Izanagi dorazil k průsmyku na konci říše Jomi.

Izanagi vytvořil řeku, když se ji babice chystaly přebrodit, obrovským kamenem zablokoval průchod do podsvětí a čelil své ženě, která se s ním rozvedla se slovy, že v jeho říši každý den zahubí tisíc lidí. On jí odpověděl tím, že se jich tisíc pět set každý den narodí. Následně na zem pohodil svou hůl, opasek, kalhoty a boty – vše se změnilo na nějaké božstvo. Protože se Izanagi po návštěvě podsvětí cítil poskvrněn, očistil se ve vodě na pláni Awagi. Během jeho očisty vzniklo několik božstev, mezi nimi i bohyně Slunce – Ama-terasu-no-oho-Kami, která vznikla při vymývání jeho levého oka. Umýváním pravého oka vznikl bůh Měsíce Cuki-jomi no mikoto a umytím Izanagiho nosu vznikl bůh Sosa no wo no Mikoto. ⁴³

Nihonšoki také uvádí, že dle některých není vstup do říše Jomi místo, ale moment těsně před smrtí. ⁴⁴ Předkládá zhruba čtyři verze o vzniku bohů smrti Kagu cučiho, který byl v jedné z nich rozsekán na pět částí – ty se staly pěti horskými bohy. ⁴⁵ Stejně tak cesta za Izanami po

⁴¹ Tamtéž, str. 14.

⁴² Tamtéž, str. 18.

⁴³ ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. str. 22.

⁴⁴ Tamtéž, str. 21.

⁴⁵ Tamtéž, str. 24.

její smrti nemá jen jednu dějovou linii. Jedna popisuje, jak Izanagi navštívil místo přechodného hrobu své sestry. Ta jej požádala, aby se na ni nedíval, jakmile domluvila zmizela. Protože byla tma, Izanagi si pomocí svých schopností rozsvítil. Spatřil rozkládající se tělo své ženy s osmi hromy (zlí duchové)⁴⁶, vyděsil se a utekl. Hromy jej začaly pronásledovat. Po cestě narazil Izanagi na velkou broskvoň, za kterou se schoval. Když hromy probíhaly kolem, hodil po nich broskev a ony utekly. Tato událost se stala základem pro víru v to, že broskve odhánějí zlé duchy.⁴⁷

Z výše popsaného lze usoudit, že *Nihonšoki* obsahuje hlavní dějovou linku, která v určitých částech nabízí i jiné možné události. Často se jedná o další jména božstev, jiné předměty použité k jejich stvoření, nebo jde o jinou následnost událostí v ději.

2.3. Srovnání

Jak již bylo zmíněno, *Nihonšoki* obsahuje nepatrně odlišné podání stvoření světa než *Kodžiki*.

Samotný počátek existence, který je v *Kodžiki* popisován jako rozdělení nebe a země z pralátky, je v *Nihonšoki* označen jako chaos v podobě vejce, který sestával z *jin* a *jó* (*yin* a *yang*) a obsahoval zárodky. Ty nicméně nejsou blíže specifikovány a vysvětleny. Po rozdělení principů *jin* a *jó* na nebe a zemi vyrašil rákosový výhonek, který se přeměnil na boha Kuni toko tači no Mikoto, dále pak bohové Kuni no sacuči no Mikoto a Tojo kumu nu no Mikoto.⁴⁸ *Nihonšoki* rovněž předkládá verzi, kde poté, co začaly existovat nebesa a země, byla v prostoru věc, kterou nelze popsat. V této věci spontánně vznikla stejná tři božstva jako v předchozí verzi. Navíc zde je výčet jejich jiných verzí jmen. Následují odkazy na další zdroje, ve kterých figuruje jako první bůh Umaši aši kabi hikodži no Mikoto Takových příběhů obměnou postav, jejich jmen nebo událostí na počátku před vznikem nebe a země, je hned několik. Často se objevuje rákosový výhonek, který se změní na nějakého boha.

Následující generaci představuje osm bohů. Tvoří páry, protože se zrodily za pomoci spolupráce obou principů (*yin* a *yang*). Co se týče stvoření samotného Japonska, opět se zde

⁴⁶ *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. přeložil Karel, FIALA. Třetí, opravené vydání. Praha: ExOriente, 2017. str. 55.

⁴⁷ ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. str. 24.

⁴⁸ Tamtéž, str. 1–2.

naskýtá vícero výkladů. První z nich hovoří o tom, jak Izanaki s Izanami stáli na vznášejícím se mostu, chtěli vědět, zdali pod nimi existuje země. Vzali kopí, ponořili jej do vody a pomocí něj hledali v oceánu. Jakmile kopí vytáhli, slaná voda ztuhla a vznikl ostrov Onogoro. Tento pár pak sestoupil na ostrov. Jejich přáním bylo stát se manželi a dát vznik zemím. Udělali v centru ostrova sloup. Obešli jej, Izanami promluvila první a její muž na to řekl, že žena by neměla promluvit jako první, že to přináší neštěstí, a proces musejí zopakovat. Spojili se tedy a jako první porodila Izanami ostrov Awadží, následuje výčet ostrovů, které společně zplodili.

Jiná verze říká, že bohové pověřili Izanakiho s Izanami, aby dali do pořádku jisté území. Obdrželi tak kopí a opakovali s ním to, co v předchozím příběhu. Založili také osmisáhový palác, v němž žili. V tomto příběhu se poté, co Izanami promluvila, narodila pijavice a ostrov Awadží. Situaci nahlásili bohům, kteří provedli věštbu a usoudili, že na vině je Izanami, protože pronesla první slova. Dál příběh pokračuje stejně jako ten předchozí.⁴⁹

Nihonšoki uvádí další obměny, které se týkají povětšinou impulzu k sesunutí kopí z nebes. Jde o potvrzení toho, zda dole existuje země. Větší rozdíly jsou patrné poté, co je stvořeno osm ostrovů. Izanaki s Izanami chtěli zplodit někoho, kdo by vládl vesmíru. Zrodila se tak Amaterasu, kterou považovali za nejkrásnějšího potomka. Jelikož nebesa se zemí nebyla ještě příliš vzdálená, nechali ji vyšplhat po žebříku do nebe. Další se jim narodil bůh Měsíce Cukijomi no Mikoto, který se svou výjimečností rovnal své sestře. Byl rovněž poslán na nebesa, aby společně vládli. Dítě, které bylo pijavicí, se jim narodilo posléze, čímž si odporuje s verzí v *Kodžiki*, stejně jako s předchozí verzí v *Nihonšoki*. Po pijavici se jim narodil bůh hromu Susa no wo. Byl ovšem krutý a trápil lidi. Rodiče jej proto vyhnali.

Následující verze říká, že výše zmíněná tři božstva byla vytvořena za pomoci měděného zrcadla. Amaterasu a Cukijomi byli posláni na nebe, aby zářili na zemi, zatímco Susa no wo byl seslán vládnout podsvětí, říše Jömi.⁵⁰

Při porodu boha ohně Kagu cuči, dala Izanami život bohyni vody Mizu ha no me a bohyni země Hani jama hime. Další verze popisuje vznik těchto dvou bohyň z jejich tělesných tekutin (zvratky, moč, exkrementy) a narození boha Kana jama hiko. Následná verze uvádí, že po porodu zemřela. Po smrti se odebrala do říše Jömi, Izanaki ji navštívil. Nicméně jeho žena mu řekla, že již pozřela jídlo z podsvětí a žádala jej, aby se na ni nedíval. Ten však nedbal jejich

⁴⁹ ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. Tuttle Publishing, 2011. str. 7–10.

⁵⁰ ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. Tuttle Publishing, 2011. str. 16–17.

slov, zažehl pochodeň, ze svého bambusového hřebínku a spatřil její rozkládající se tělo. Izanami za ním poslala osm babic. Cestou za sebe Izanaki házel předměty stejně jako je tomu v *Kodžiki*. Jedinou změnu představuje stvoření řeky. Než ji babice stihly překročily, byl již Izanaki na konci říše Jömi. Tam se mu do cesty postavila Izanami a příběh končí stejně jako v *Kodžiki*.

Existuje ale i varianta, v níž se tento pár setkává na přechodném pohřebišti, přičemž Izanami je stále ještě živá. Izanami žádala, aby se na ni Izanaki nedíval. Jakmile domluvila, stala se neviditelnou a padla tma. Izanaki si posvítíl a spatřil osm hromů, které ho pak pronásledovaly. Na kraji cesty narazil na broskvoň. Hodil broskvev hromům, kteří ji sebrali a utekli. Od tohoto se odvíjí víra, že broskve odhánějí zlo.⁵¹

Srovnáním obsahu mýtu v *Kodžiki* a v *Nihonšoki* byly zjištěny následující fakta. Pralátka v *Kodžiki*, která není více specifikovaná, má v *Nihonšoki* podobu vejce. První tři božstva jsou muži a první vznikl z rákosového výhonku, který ihned nabyl podobu člověka. Zatímco v *Kodžiki* se tato božstva zrodí z „ničeho“, nelze je spatřit a nemají ani pohlaví. Stvoření ostrova Onogoro (Japonsko), se také rozchází. V samotné kronice *Nihonšoki* je uvedeno hned několik verzí (viz výše). Pozoruhodné je, že *Kodžiki* popisuje obcházení sloupu a narození nepovedených potomků, což vede Izanakiho s Izanami k poradě s bohy na nebesích. Jedna verze v *Nihonšoki* o tom také pojednává. První ale hovoří o tom, že Izanaki si chybu, že Izanami promluvila jakožto první uvědomil a nakázal, aby proces opakovali znovu. Nedošlo tak ke zrození nezdařilého potomstva. Část o vzniku pijavice je v příběhu později, kdy se narodí po bohu Susa no wo. Tím se obě kroniky rozchází – *Kodžiki* uvádí, že poté, co Izanaki navštívil svou choť v říši Jömi, provedl očistu, při umývání se z jeho levého oka zrodila bohyně AMATERASU OPO MI KAMI⁵² a z pravého oka bohyně TUKU JÖMI NÖ MIKÖTÖ, a z jeho nosu bůh SUSANÖ WO.⁵³

Z výše uvedeného lze vyvodit, že mýtus o stvoření Japonska je v kronice *Kodžiki* celistvý a s tím si v *Nihonšoki* v mnohém odporuje

⁵¹ Tamtéž, str. 24–25.

⁵² *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. přeložil Karel, FIALA. Třetí, opravené vydání. Praha: ExOriente, 2017. str. 61.

⁵³ ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. Tuttle Publishing, 2011. str. 1–25.

2.4. Pohled na japonský stvořitelství mýtus z hlediska symboliky

Když se podíváme na tento příběh o stvoření světa podrobněji, můžeme si všimnout, že u počáteční trojice božstev neexistuje jejich protějšek jako je tomu v případě Izanakiho a Izanami. Božstvo uctívaného středu nebes bývá také spojováno s hvězdou Polárkou (Severkou)⁵⁴, odtud zřejmě pochází ono jméno Božstvo uctívaného středu nebes.⁵⁵

Další ze tří prvotních božstev je Vysoké božstvo obdařené plodivou silou, které je dědečkem Ninigi no mikoto, který je pradědečkem prvního japonského císaře Džinmu. Jeho ženou je bohyně Amaterasu.⁵⁶ Také byl původním ochranným božstvem japonské císařské rodiny.⁵⁷

Poslední ze tří božstev je Božstvo schopné rodit bohy, matka boha/bohyně (nejasné pohlaví) Sukuna-Bikona, které je šintoistickým božstvem léčení.⁵⁸ Tato původní tři božstva byla neviditelná a po nich vznikla z červených výhonků další dvě božstva, která stejně jako ta předchozí postrádala svůj protějšek a nebyla vidět. Všechna tato božstva jsou známá jako pět oddělených nebeských božstev.⁵⁹ Po nich se zrodila opět dvě božstva bez partnera a bez viditelné formy. Nakonec vzniklo pět párů bohů a bohyň, mezi nimiž jako poslední byli i Izanami a Izanaki. Těchto pět párů a dvě samostatná božstva jsou považovány za sedm generací.⁶⁰ Ve zmíněných pěti párech lze pozorovat dualitu muže a ženy – schopnost dál tvořit skrze principy *jin* a *jó*. Navíc jsou Izanaki, Izanami a jejich potomci uznáváni na rozdíl od prvotních božstev, která neměla formu a „pouze“ existovala.⁶¹

V části, kde Izanaki prchá před babicemi z říše Jömi po cestě utrhne tři broskve, hodí je proti babicím a poté duchům broskví řekne:

⁵⁴ ROBERTS, Jeremy. *Japanese mythology A to Z*. Infobase Publishing, 2009. str. 4.

⁵⁵ To vychází pravděpodobně ze skutečnosti, že se tato hvězda po obloze pohybuje jen ve velmi malém okruhu, a tudíž v kontrastu s okolními tělesy vypadá nehybně.

⁵⁶ ROBERTS, Jeremy. *Japanese mythology A to Z*. Infobase Publishing, 2009. str. 105.

⁵⁷ MATSUMAE, Takeshi. 6 Early kami worship. In: GOODWIN, Janet (ed.), *The Cambridge History of Japan Volume 1(Ancient Japan)*. New York, New York: Cambridge University Press, 1993. str. 347.

⁵⁸ ROBERTS, Jeremy. *Japanese mythology A to Z*. Infobase Publishing, 2009. str. 62.

⁵⁹ PHILIPPI, Donald L.(transl.). *Kojiki*. Princeton University Press, 1969. str. 47.

⁶⁰ PHILIPPI, Donald L.(ed.). *Kojiki*. Princeton University Press, 1969. str. 48.

⁶¹ ASHKENAZI, Michael, *Handbook of Japanese mythology*. Santa Barbara (Calif.): ABC-CLIO, 2003. str. 176.

„Ochraňujte tuto Střední říši rákosových planin i se všemi smrtelníky, kteří vzešli jako zelená tráva z tohoto pozemského světa.“⁶²

To, že Izanaki po babicích hodil broskve, není náhoda, protože v japonské kultuře jsou broskve používány k odhánění zlých duchů.⁶³ Tento zvyk byl s velkou pravděpodobností převzat z Číny⁶⁴ kde broskve znamenají ochranu a zachovávají život.⁶⁵

V tomto mýtu lze také spatřit základ šintó – interakce mezi čistým a poskvrněným. Kdy jídlo, které je čisté pochází ze špinavé půdy, protějškem čistých mužů jsou nečisté ženy a ze smrti povstává život.⁶⁶ Je zde zároveň patrný vliv konfucianismu⁶⁷, kdy je snižována pozice ženy – nepodaření potomci poté, co promluvila první Izanami.

⁶² Kodžiki: kronika dávného Japonska. přeložil Karel, FIALA. Třetí, opravené vydání. Praha: ExOriente, 2017. str. 56.

⁶³ The peach as a kami and Mother goddess, and symbol of fertility and immortality | JAPANESE MYTHOLOGY & FOLKLORE. JAPANESE MYTHOLOGY & FOLKLORE / Just another WordPress.com site [online]. Dostupné z: <https://japanesemythology.wordpress.com/the-peach-as-a-kami-and-mother-goddess-and-symbol-of-fertility-and-immortality/>

⁶⁴ ASHKENAZI, Michael, *Handbook of Japanese mythology*. str. 226.

⁶⁵ YANG, Lihui, Deming AN a Jessica Anderson TURNER, *Handbook of Chinese mythology*. Oxford: ABC-Clio, 2005. str. 62.

⁶⁶ ASHKENAZI, Michael, *Handbook of Japanese mythology*. str. 176.

⁶⁷ Tamtéž, str. 176.

3. Čínský stvořitelický mýtus

Problémem je to, že se mýty po dlouhou dobu tradovaly pouze ústně, v různých částech Číny existovaly různé verze, chybí také jednotný spis, který by uceleně prezentoval čínský stvořitelický mýtus. K jejich sepsání došlo až v pozdější době, a to skrze historické a filozofické texty. Mýty v těchto textech hrály především roli argumentační a zvyšovaly jejich autoritu, byly použity jen jejich fragmenty, přičemž každý autor si je ještě přizpůsobil. To vedlo ke vzniku mnoha verzí jediného mýtu, kdy dějová linka zůstala zachovaná, zatímco detaily se v mnohém liší.⁶⁸

Období vzniku samotných stvořitelických mýtů lze datovat do zhruba 8. st. př. n. l.⁶⁹ Tehdy byla u moci dynastie Zhou (1046–256 př. n. l.)⁷⁰, která se rozprostírala mezi Žlutou a Dlouhou řekou, na území dnešních provincií Shanxi, Shaanxi, Henan, Shandong, Sichuan, Hubei a další.⁷¹ Dle Yang Lihui lze nejranější záznamy mýtů datovat dokonce až do 10. st. př. n. l. Jedná se převážně o zmínky na kostech, mušlích a bronzových předmětech.⁷²

V následujících podkapitolách jsou představeny mýty pojednávající o stvoření světa a lidí. Vzhledem k tomu, že v čínské mytologii je více mýtů, které hovoří o vzniku lidstva, představíme několik verzí z různých zdrojů – *Huainanzi* 淮南子 (139 n. l.), kniha sestavená králem Liu Anem za doby dynastie Západního Hanu⁷³; *Chuci* 楚辞 (4. př. n. l.), sbírka básní z konce období Válčících států, kterou sepsal Qu Yuan.⁷⁴

⁶⁸ BIRRELL, Anne, *Chinese myths*. Austin: University of Texas Press, 2000. str. 13–14.

⁶⁹ DUANE, O. B. a N. HUTCHINSON, *Chinese myths and legends*. London: Brockhampton, 1998. str. 12.

⁷⁰ YANG, Lihui, Deming AN a Jessica Anderson TURNER, *Handbook of Chinese mythology*. Oxford: ABC-Clio, 2005. str. 31.

⁷¹ *Zhou Dynasty*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Zhou_dynasty

⁷² YANG, Lihui, Deming AN a Jessica Anderson TURNER, *Handbook of Chinese mythology*. Oxford: ABC-Clio, 2005. str. 4–5.

⁷³ Tamtéž, str. 10.

⁷⁴ Tamtéž, str. 8.

3.1. Pangu 盤古

Mýtus o Panguovi, obrovi, který se zrodil z kosmického vejce a stvořil svět, je považován za jeden z nejstarších stvořitelových mýtů. Jeho kořeny sahají do 1. st. př. n. l. mimo území Číny, a to do Indočíny.⁷⁵ Nejranější záznam však pochází až z období Tří království (222 n. l. – 263 n. l.)⁷⁶, který zapsal královský úředník Xu Zheng,⁷⁷ a to v Sanwu liji 三五曆, kde je pouze část o zrození Pangua. O jeho smrti, která zapříčiní vznik hor, řek apod. je psáno ve Wuyun linianji 五運歷年紀. Toto dílo je někdy přisuzováno Xu Zhengovi. Není však jisté, zda je jejím skutečným autorem, navíc se objevuje ve sbírkách až v 16. st.⁷⁸

Jednou verzí je vznik z chaosu. Pojednává o zrození světla, které se stalo nebem a stín se stal zemí a společně z nich vzešlo deset tisíc stvoření. Zároveň se v obloze objevil prvek *yang* a v zemi *yin*. Jejich spojení dalo vzniknout pěti prvkům, čímž vznikl také člověk. Tento člověk začal pozorovat svět kolem sebe, když se najednou z nebe snesl paprsek světla a před ním se objevil jemu podobný tvor se zlatou kůží. Nebyl to však člověk. Tento tvor jej naučil, jak si vytvořit oblečení, kde nalezne potravu, jak vznikl svět, a co se nachází za jemu známým světem. Dle slov tvora se zlatou kůží je uprostřed země obrovská hora sahající až k nebesům, která je podpírá. Od jejího úpatí plynou tisíce řek a potoků do osmi moří. Měsíc se sluncem obíhající zemi dávají vzniku dnu a noci. V tomto mýtu se dále hovoří o tom, jak byla země zalidněna a o božském hrdinovi jménem Pangu, který je vládcem světa a učitelem lidí. Až jednoho dne zmizí, nastane na zemi utrpení.⁷⁹

Ve druhé verzi je Pangu samotným stvořitelem světa a teprve jeho zánikem vzniknou lidé. V tomto příběhu je na začátku Hundun 混沌, neboli kosmické vejce. Toto vejce obsahuje temnotu a v jeho středu spí Pangu. Tento stav trvá po osmnáct tisíc let, kdy jednoho dne byl Pangu náhle pohybem vejce probuzen. Nachází se však v temnotě a nic nevidí. Ve své snaze

⁷⁵ DUANE, O. B. a N. HUTCHINSON. *Chinese myths and legends*. str. 12.

⁷⁶ SOBEL, Hunter, 2022. *Chinese creation myths*. China's Magical Creatures [online]. Získáno z: <https://open.muhlenberg.pub/chinasmagicalcreatures/chapter/creation-myths/>

⁷⁷ Xu Zheng (eastern wu). Wikipedia [online]. Získáno z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Xu_Zheng_\(Eastern_Wu\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Xu_Zheng_(Eastern_Wu))

⁷⁸ KÓSA, Gábor. Pangu's Birth and Death as Recorded in a Tang Dynasty Buddhist Source. *Oriental Archive*, 2009, 77: 169, 179–180.

⁷⁹ LONG, Charles H. *Alpha: The Myths of Creation*. Toronto, Ontario: Collier-Macmillan, 1969. str. 131–133.

odpovědět na pohyb, vejce rozbije na dvě poloviny. Najednou se všude rozlilo světlo. Jedna, lehčí část skořápky se stala nebem, zatímco ta druhá zemí. Ze strachu, že se náhodou zase smíchají a zavládne chaos, drží je Pangu svým tělem od sebe. Po tisíce let je tak Pangu držel od sebe až se nebe a země konečně ustálily a znavený Pangu, který během té doby rostl spolu s prostorem mezi nimi, zemřel. Jeho tělo však nepřišlo nazmar a povstal z něj život. Dech se stal větrem, hlas hromem, krev řekami a potoky, pot rosou, vlasy trávou. Jeho levé oko vylétlo na nebesa a proměnilo se ve Slunce, zatímco jeho pravé oko se stalo Měsícem. Každá jeho část se přeměnila v něco v tomto světě.⁸⁰

Zajímavou verzí je ta v Sanwangli 三王曆, kde je Pangu popsán jako drak s lidskou hlavou, který se narodil v chaosu a devětkrát za den se měnil.

Každý den taky vyrostl o jeden zhang (zhruba 3 metry), čímž se rozpínaly i nebe a země. Po 18 000 letech se země a nebe rozdělily, Panguova hlava a nohy dosáhly východu a západu. Jeho levá ruka sahala na úplný jih a pravá na sever. Když měl otevřené oči, nastal den, když je zavřel, přišla noc. Když vydechl, bylo léto a jeho vdechem přišla zima po jeho smrti se jeho hlava změnila v první nebeský kmen, krk ve druhý, ramena ve třetí, srdce ve čtvrtý, močový měchýř v pátý, slezina v šestý, žebra v sedmý, plíce v osmý, ledviny v devátý a chodidla v desátý. Jeho oči se proměnily v Měsíc a Slunce, vousy v souhvězdí, obočí se změnilo ve Velký vůz, devět otvorů se stalo devíti kontinenty, jeho hrudník se stal horou Kunlun...⁸¹

Nejen, že tato verze popisuje Pangua jako tvora s dračím tělem a lidskou hlavou, ale také se devětkrát denně mění, přičemž se stává spirituálnější než nebe a svatější než země.⁸² Dalším zajímavým prvkem je zmíněných deset nebeských kmenů, které jsou součástí původního systému počítání měsíců v roce.⁸³

⁸⁰ O'BRIEN, Joanne, *Chinese myths and legends*. London: Arrow Books, 1990. str. 57–58.

⁸¹ KÓSA, Gábor. Pangu's Birth and Death as Recorded in a Tang Dynasty Buddhist Source. *Oriental Archive*, 2009, 77: str. 171.

⁸² Tamtéž, str. 171.

⁸³ CARUS, Paul. Chinese Occultism. *The Monist*, 1905, str. 527.

3.2. Čínská bohyně Nüwa 女媧

Datace mýtu o bohyni známé jakožto matka čínského národa, sahá do 5. st. př. n. l.⁸⁴ k taoistickému textu Liezi 列子.⁸⁵ Stejně jako předchozí mýtus o Panguovi, má i tento vícero verzí z různých dynastií. Často zmiňovanou je ta o stvoření člověka ze žluté hlíny.⁸⁶

Bohyně Nüwa měla ženský obličej a hadí tělo. Část pojednávající o její schopnosti měnit se sedmdesátkrát za den byla později pozměněna na to, že dokáže stvořit sedmdesát věcí za den, aby tak působila silněji.⁸⁷ Tyto informace se v mnohých dokumentech shodují, rozdíly lze spatřit až u samotného děje.

Verze zmiňována v knize od O. B. Duane předkládá následující příběh. Poté, co Pangu zemřel a dal vzniknout přírodě, objevila se na zemi bohyně Nüwa se svým společníkem jménem Fuxi. Lidé ještě neexistovali. Jediná stvoření, která se zrodila z Pangua, byli obři a bohové. Protože byl svět dle bohyně Nüwa až příliš tichý, chtěla jej něčím zaplnit. Krátce nato kráčela podél břehu Žluté řeky a v tu chvíli ji napadlo, že by chtěla sdílet své pocity a myšlenky s někým sobě podobným. Sedla si na zem a začala si hrát s hlínou. Nevědomky vymodelovala malé figurky. Ty na rozdíl od ní neměly hadí tělo, ale dvě nohy. Její výtvar ji velmi potěšil, o to více, když při položení na zem oživily a začaly se smát a tančit. Nüwa pokračovala ve svém tvoření. Postupně se však unavila, a tak z nedalekého morušovníku utrhla větev kterou namočila do vlhké hlíny a poté s ní mávala. Odpadlé kusy hlíny se opět staly lidmi. Bohyně prohlásila, že ti, jež sama vytvarovala jsou předurčení k životu v bohatství a štěstí, zatímco kousky odpadlé z morušové větévky budou vést obyčejný život. Všichni lidé se také stanou pány svého osudu. Aby nevymřeli, rozdělila je na muže a ženy, kteří se měli navzájem spojovat v manželství a plodit potomky.⁸⁸

Odlíšná verze nezmiňuje společníka Fuxi. Když bohyně Nüwa přišla na zemi, nebylo zde nic a ona se tak cítila osaměle a znuďeně. Začala proto tvořit různé bytosti. Žádná s ní však nemluvila. Až jednoho dne, kdy ve vodě spatřila svůj odraz a poblíž žlutou hlínu, se zamyslela,

⁸⁴ DUANE, O. B. a N. HUTCHINSON. *Chinese myths and legends*. str. 12.

⁸⁵ *Liezi*. Wikipedia [online]. Získáno z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Liezi>

⁸⁶ WANG, Ricky, 2022. *Goddess nüwa*. China's Magical Creatures [online]. Získáno z: <https://open.muhlenberg.pub/chinasmagicalcreatures/chapter/nvwa/>

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ DUANE, O. B. a N. HUTCHINSON. *Chinese myths and legends*. str. 16–19.

proč také nestvořit bytost sobě podobnou. Začala tvořit hliněné figurky, které po dopadu na zem ožily a začaly mluvit. To ji rozveselilo a ponouklo k dalšímu tvoření. Použila větvičku z vrby, obalila hlínou a dotýkala se jí země. Jak hlína odpadávala, vznikali lidé. Protože však v tomto procesu bylo množství hlíny nerovnoměrné, jsou lidé odlišní ve svém vzhledu a některým z tohoto důvodu chybí některé části těla. Po jisté době Nüwa zjistila, že lidé stárnou a umírají. Aby předešla jejich vyhynutí, rozdělila je na muže a ženy, aby tak byli schopni se rozmnožovat.⁸⁹

Jedna verze čerpá z historických zdrojů jako je kniha *Huainanzi* (139 př. n. l.), ústně předávaných zdrojů a výzkumu vědců,⁹⁰ nicméně je zkompileována v současné době.

Nüwa a Fuxi byli sourozenci s hadím tělem a lidskou hlavou. Zanedlouho po jejich narození byla na zemi potopa, při níž všechna stvoření zahynula. Přežili jen tyto dva. Za účelem zalidnění světa se Nüwa a Fuxi rozhodli vzít se. Protože ale těhotenství trvá měsíce, začala se Nüwa strachovat, jak zalidní zemi, když vtom zahlédla svůj odraz v řece. Vnuklo jí to nápad na vytvoření figurek ve tvaru lidí. Když je položila na zem, dýchla na ně, čímž figurky ožily. Jak tento proces opakovala, unavila se. Proto se rozhodla použít větvičku obalenou hlínou, kterou pak máchala ve vzduchu, a tak vznikli malí lidé. Tito lidé později byli chudou vrstvou, zatímco ti, které s péčí bohyně vytvarovala, byli tou bohatou.⁹¹ V jedné obměně hliněné figurky vytvářeli sourozenci společně. Když je nechali na slunci uschnout, začalo náhle pršet. Nüwa a Fuxi je v rychlosti smetli a donesli do jeskyně. Při tomto procesu bylo mnoho figurek poškozeno, což vysvětluje, proč existují lidé bez nohou, rukou, nebo jsou jinak postižení.⁹²

Další mýtus, v němž se bohyně Nüwa objevuje, je velmi podobný tomu o Izanami a Izanakim. Dokonce se tvrdí, že jej Japonci převzali.⁹³ I ten má stejně jako předchozí stvořitelské mýty více obměn.

Nüwa a Fuxi se chtěli vzít. Byli ale sourozenci a měli strach uzavřít incestní manželství bez svolení nebes. Proto jednoho dne vystoupali na posvátnou horu Kunlun 昆仑, kde každý z nich postavil vlastní hranici. Jakmile se dým z obou ohnišť začal prolínat, vzali to jako znamení souhlasu. Z cudnosti si Nüwa vyrobila vějíř z trávy, jímž si zakryla obličej, když se

⁸⁹ WANG, Ricky, 2022. *Goddess nüwa*. China's Magical Creatures [online]. Získáno z: <https://open.muhlenberg.pub/chinasmagicalcreatures/chapter/nvwa/>

⁹⁰ YANG, Lihui. Mythologism in the Context of Heritage Tourism. *Western Folklore*, 2022, 81.2/3: str. 280.

⁹¹ Tamtéž, str. 281.

⁹² YANG, Lihui, Deming AN a Jessica Anderson TURNER, *Handbook of Chinese mythology*. Oxford: ABC-Clio, 2005. str. 173.

⁹³ MILLIDGE, Judith. *Chinese gods and myths*. Book Sales, 1999. str. 18.

spolu spojili. Tento zvyk, kdy si nevěsta zakrývá obličej vějířem, přetrval dodnes.⁹⁴ Existuje mnoho obměn toho, jak se Nüwa a Fuxi rozhodovali, zdali se stanou manželi – házeli kameny a pokud dopadly na sebe, brali to jako svolení. Nebo se rozběhli a pokud Fuxi svou sestru dohonil, vzali se.⁹⁵

3.3. Vznik z „ničeho“

Následující stvořitelický mýtus popisuje stvoření s absencí jakéhokoli božstva. Prapůvodní silou je zde „cesta“.⁹⁶ Tato síla je bezmezná, beztvará a kompletní.⁹⁷ V příběhu se lidé stvořili ze země, země z nebe, nebe ze samotné „cesty“, jež je věčná a nemá se z čeho tvořit.

V knize *Chuci* 楚辭 – sbírka básní (4. st. př. n. l.)⁹⁸ se v básni *Tianwen* 天問 (Otázky nebi nebo Nebeské otázky) mluví o vzniku světa. Na počátku je mlha,⁹⁹ která se objevila z prázdnoty. Samotná mlha pak sestávala ze dvou prvků, *yinu* a *yang*, skrze jejichž vzájemné působení vznikl svět. V této verzi stvořitelického mýtu jsou nebesa podpírána osmi pilíři. Zatímco Slunce, Měsíc a hvězdy se spořádaně pohybují.

Tyto mýty ukazují vliv taoismu, což naznačuje směřování k dříve zmíněnému faktu, kdy se mýty měnily podle tehdejší společnosti a jejich myšlenkových směrů. Dle Robertse byly mýty v dynastii Han (206 př. n. l. – 220 n. l.)¹⁰⁰ ovlivněny taoismem. Lze jej spatřit také ve stvořitelickém mýtu ze 4. st. př. n. l.

⁹⁴ MILLIDGE, Judith. *Chinese gods and myths*. Book Sales, 1999. str. 23.

⁹⁵ YANG, Lihui, Deming AN a Jessica Anderson TURNER, *Handbook of Chinese mythology*. Oxford: ABC-Clio, 2005. str. 173.

⁹⁶ „道“ doslovný překlad z anglického překladu z čínštiny.

⁹⁷ Chinese Creation Myths – China's Magical Creatures. *Muhlenberg College – Open Educational Resources* [online]. Dostupné z: <https://open.muhlenberg.pub/chinasmagicalcreatures/chapter/creation-myths/>

⁹⁸ YANG, Lihui, Deming AN a Jessica Anderson TURNER, *Handbook of Chinese mythology*. str. 8, 31.

⁹⁹ ROBERTS, Jeremy, *Chinese mythology, A to Z*. New York: Facts on File, 2004. str. 23.

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 23.

3.4. Symbolika v čínských stvořitelských mýtech

Jméno Pangu 盘古 lze přeložit jako „svinutá starobylost“,¹⁰¹ což může odkazovat na fakt, že trvalo osmnáct tisíc let, než se Pangu vylíhl z vejce. Toto vejce je symbolem dokonalosti, potenciálu a plodnosti.¹⁰² Následné rozdělení na dvě poloviny odkazuje k taoismu. Jedna polovina představuje nebe a nese energii *yang* (mužská energie), druhá představuje zemi nese energii *yin* (ženská energie). Vzhledem k tomu, že tento mýtus vznikl mnohem dříve než taoismus, lze usuzovat, že byl v pozdější době několikrát přepisován podle tehdejší společnosti.

Další část, která se vztahuje k taoismu je deset nebeských kmenů, či stonků, které jsou zmíněny v jedné verzi mýtu o Panguovi. Tyto nebeské kmeny, či stonky 天干 jsou součástí původního systému pro počítání času a věštění ve staré Číně. Nebeské kmeny spolu s dvanácti zemními větvemi korespondují s pěti elementy. Celkově tak tvoří cyklus šedesáti dní.¹⁰³

Jedna verze mýtu o Panguovi zmiňuje, že z částí jeho těla se stalo pět posvátných hor – východní Tai Shan 泰山 z jeho hlavy, západní Hua Shan 华山 z jeho chodidel, severní Heng Shan 恒山 a jižní Heng Shan 衡山 vznikly z jeho rukou a Song Shan 嵩山 ve středu Číny vznikl z jeho břicha.¹⁰⁴ Pět posvátných hor zastupuje pět elementů, každá z hor má svého strážce a pod každou z nich se nachází vstup do podsvětí.¹⁰⁵

V mýtu referujícím o počátku z „ničeho“, je zmíněno *dao* 道 – těžko pojmenovatelná počáteční síla postrádající formu.¹⁰⁶ Může být přeměněno, ne však přijato, může ho být dosaženo, ale nelze jej spatřit. Existuje samo o sobě a skrze sebe. Existovalo před nebem a zemí

¹⁰¹ YANG, Lihui, Deming AN a Jessica Anderson TURNER, *Handbook of Chinese mythology*. str. 64.

¹⁰² YU, David C. The creation myth and its symbolism in classical Taoism. *Philosophy East and West*, 1981, 31.4: str.479.

¹⁰³ ROBERTS, Jeremy. *Chinese mythology A to Z: A young reader's companion*. New York: Facts on File, 2004. str. 116.

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 42.

¹⁰⁵ WONG, Eva, 2011. *Taoism: An essential guide*. Boston, MA: Shambhala, 2011. str. 155, 161.

¹⁰⁶ ROBERTS, Jeremy. *Chinese mythology A to Z: A young reader's companion*. str. 114.

a vlastně po celou věčnost.¹⁰⁷ Tato definice v jistých částech odpovídá definici energie, ta také pouze mění svou formu, často není viditelná ani hmatatelná, jako například teplo.

Z výše zmíněného lze usoudit, že taoismus hraje v mytologii poměrně důležitou roli. Nebo to, že většina zachovaných zdrojů je ovlivněna taoismem.

Ve většině verzích mýtu o Panguovi jde o obra podobajícího se člověku, verze v Sanwangli popisuje Pangua jako tvora s lidskou hlavou a dračím tělem. Tím se trochu podobá bohyni Nüwa a jejímu bratrovi Fuximu. Ti měli lidskou hlavu a hadí tělo.

Mýtus o bohyni Nüwa zmiňuje posvátnou mýtickou horu Kunlun, opět důležitou v taoismu. Obyvatelé staré Číny věřili, že v ní pramení Žlutá řeka¹⁰⁸ u jejíhož břehu Nüwa modelovala lidi z hlíny. Odůvodnění rozdělení na bohaté a chudé je zajímavým využitím mýtů jako odkazu k božskému původu – bohatí a úspěšní jsou ti, které bohyně vytvořila vlastníma rukama. Chudí ti, se kterými si nedala práci.

¹⁰⁷ PALMER, Martin. *The elements of Taoism*. element, 1994, str. 3

¹⁰⁸ ROBERTS, Jeremy. *Chinese mythology A to Z: A young reader's companion*. New York: Facts on File, 2004. str. 67.

4. Srovnání stvořitelského mýtu v japonské a čínské kultuře

Japonský stvořitelský mýtus je jeden a má jasnou dějovou linii. Ten čínský má několik příběhů a každý má ještě své obměny. Z těchto důvodů se bude srovnání soustředit na širší obraz. Na rozdíl od japonského stvořitelského mýtu, který je zaznamenán v kronikách *Kodžiki* a *Nihonšoki*, se v případě čínského stvořitelského mýtu naráží na absenci podobného zdroje. S přihlédnutím k jazyku, kterým byla jednotlivá díla napsána, si lze povšimnout, že *Nihonšoki* psaná v klasické čínštině nese mnoho společných rysů se stvořitelскими mýty v Číně.

Prvním podobným bodem, je sňatek sourozenců. V japonském mýtu jde o pár Izanagiho s Izanami, kteří jsou pověřeni stvořením světa. V Číně jde o bohyni Nüwa s jejím bratrem Fuxim. Ti jsou však v některých mýtech označováni za jediné, kteří přežili velkou potopu¹⁰⁹, což je vedlo k myšlence sňatku a zalidnění světa. Chybí tudíž rozkaz od bohů. Na tento incest je v případě čínského mýtu nahlíženo negativně – Nüwa a Fuxi provádí různé rituály za účelem získání povolení ke svazku. Japonský stvořitelský mýtus nic takového nezmiňuje, avšak v části, kde dochází ke spojení Izanagiho s Izanami, promluví žena jako první, což vede k nezdařilému potomstvu. To vede tento pár k poradě s nebeskými bohy. Lze tedy říct, že v obou případech „prvotní pár“ žádá nějakou vyšší moc o radu.

Odlíšnost lze nalézt v případě vzezření těchto dvou párů. Zatímco Izanagi s Izanami mají lidskou podobu. Nüwa a Fuxi jsou znázorňováni s horní polovinou těla lidskou a tou spodní hadí či dračí, přičemž jsou jejich ocasy propleteny.¹¹⁰ Podobně také v jedné verzi má i Pangu dračí tělo a lidskou hlavu.

Čínské stvořitelské mýty mají na první pohled absenci duality, jelikož se zde často objevuje bohyně Nüwa sama, kdy tvoří lidské bytosti z hlíny, nebo Pangu také bez protějšku svým vylíhnutím z vejce stvoří svět. Ačkoli Pangu postrádá ženský protějšek, dualita je zahrnuta v nebi a zemi, které představují principy *yang* a *yin*. Tyto principy jsou zmíněny také v japonském stvořitelském mýtu – na počátku figuruje pralátka, která se v jistém okamžiku rozdělí na *jin* a *jó* (japonský ekvivalent *yin* a *yang*).

V případě *Nihonšoki*, narazíme na vliv Číny. A to na počátku, kde je popisován chaos jakožto masa ve tvaru vejce s nějakými zárodky. Lze usuzovat, že to odkazuje na mýtus o

¹⁰⁹ YANG, Lihui, Deming AN a Jessica Anderson TURNER, *Handbook of Chinese mythology*. str. 121.

¹¹⁰ CHRISTIE, Anthony. *Chinese mythology*. B.m.: Chancellor Press, 1997. str. 88.

Panguovi, který se vylíhl z vejce tvořeného chaosem. On samotný může být považován za onen zárodek.

Další znatelný rozdíl – čínská verze postrádá nespočetné množství bohů, tak jako je tomu v japonské verzi. Naopak zde figuruje pouze bohyně Nüwa, a to jen v jedné z mnoha verzí stvořitelského mýtu. Nenalezneme zde ani prvotní božstva, jež by měla neviditelnou formu, chybí také nějaký rozkaz od vyšších božstev jako je tomu v *Kodžiki*.

Co se týče samotného tvoření, v mýtu o Panguovi se jeho tělo promění na přírodu, podobně jsou v japonském stvořitelském mýtu tvořeny ostrovy a různá božstva skrze metamorfózu – tělesné tekutiny se změní v božstva, rozsekaný bůh dá vzniknout dalším bohům apod.

Podobnost s čínskou kulturou nalezneme také v části, kde se po narození nezdařilých potomků jdou Izanagi a Izanami poradit s nebeskými bohy. Ti provedou věštbu za pomoci jeleních kostí, což se velmi podobá procesům věštby ve starověké Číně. Tam pro věštění používali želví krunýře¹¹¹

V případě srovnání obsahu stvořitelských mýtů v Japonsku a Číně je třeba brát v potaz jejich zařazení do kategorií představených v první kapitole. Japonský mýtus lze zařadit takto – stvoření bohy (Izanagi a Izanami), stvoření metamorfózou a zároveň manželstvím. Za výsledek tvoření lze hovořit o stvoření všech věcí. Mýtus o Panguovi může spadat do kategorií – stvoření bohy ale také objekty, protože na počátku je chaos v podobě vejce – věc. Proces tvoření je pak zrození z vejce. Zároveň lze zvažovat i metamorfózu, jelikož se Pangu po své smrti změní v řeky, hory apod. Následný výsledek tvoření je stvoření všech věcí stejně jako v případě japonského stvořitelského mýtu. Mýtus o bohyni Nüwa je v případě verze s Fuxim proces tvoření manželstvím a výsledkem tvoření jsou lidé.

Lze tedy pozorovat, že v Japonsku je stvoření světa i lidí zahrnuto do jednoho mýtu. V Číně lze pozorovat podobný scénář v mýtu o Panguovi – po jeho smrti se z parazitů na jeho těle stanou lidé. Avšak mýtus o Nüwě popisuje pouze vznik lidí.

Celkově si výše zmíněné mýty nejsou na první pohled podobné, avšak sdílí několik společných bodů, které poukazují na možný vliv čínských stvořitelských mýtu na japonský.

¹¹¹ Oracle Bones – World History Encyclopedia. *World History Encyclopedia* [online]. Dostupné z: https://www.worldhistory.org/Oracle_Bones/

Závěr

Japonsko a Čína představují dvě kultury, které mají mnoho společného. Japonsko navíc ve velkém přijalo čínské náboženství, písmo, architekturu a další a uzpůsobilo si je své společnosti. Lze předpokládat, že se tento vliv objeví i u stvořitelského mýtu.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak jsou si mýty v těchto dvou zemích podobné. Vzhledem k tomu, že jsou v obou případech tyto příběhy prochnuty náboženstvím a myšlenkovými směry, jistý vliv vidět je, nelze jej však přičítat samotným mýtům, nýbrž oněm náboženstvím a myšlenkovým směrům.

V případě japonských stvořitelských mýtů lze vyzorovat celistvost jak v dějové linii, tak i v případě jejich zdrojů. To je možným důsledkem toho, že japonské území je menší než to čínské. Zároveň je japonská společnost vcelku homogenní. Na druhou stranu čínské mýty jsou roztroušeny ve více zdrojích a datují se do různých dynastií. To dává vzniknout početným verzím z různých regionů Číny.

Jisté společné body mezi stvořitelскими mýty v Číně a Japonsku lze nalézt například zde – vejce na počátku vesmíru, nebo božský pár (v Japonsku Izanaki a Izanami, v Číně Fuxi a Nüwa). Nasvědčují tak, že i tento mýtus mohl být v nějaké míře převzatý z Číny. Jedná se však o příběhy pocházející z velmi dávné doby, kdy ještě neexistovalo písmo. Období, kdy vznikly a kdy byly zapsány dělíla i staletí. Je tedy možné, že se některé prvky vytratily nebo byly naopak přidány.

Z hlediska symboliky se v mýtech obou kultur objevuje dualita v podobě principů *yin* a *yang* – společnou interakcí vzniká něco dalšího, např. božstva, svět apod. V japonském mýtu je pak Izanaki označován za Pána světla, čímž reprezentuje princip *yang*, jeho sestra je Paní tmy a zástupkyní principu *yin*. Jejich spojením vznikly ostrovy a další božstva – projev tvoření skrze interakci těchto dvou principů. Čínský mýtus v jedné verzi také popisuje manželství sourozenců, nicméně tvorba lidí byla především činností bohyně Nüwy, chybí tak interakce muže a ženy. Avšak proces spolupráce *yin* a *yang* je v mýtu o Panguovi – jejich spojením v jedné verzi vzniklo pět elementů a následně také člověk.

Lze tak dojít k závěru, že je velmi těžké určit nějakou pomyslnou hranici mezi těmito dvěma kulturami. Především je také důležité si uvědomit, že mýty celosvětově nesou podobné prvky, ať už se jedná o stejnou oblast, v tomto případě Asie, či obecně svět jako celek.

Resumé

This bachelor's thesis focuses on the creation myth in Japanese and Chinese culture. First is defined the myth and its types as well as the creation myth and its categories with some examples. Next chapter talks about the Japanese creation myth which can be found in two chronicles – Kojiki and Nihonshoki. Then follows their comparison and symbolism that can be found in them. Another chapter talks about the Chinese creation myth, its versions, and symbolism. The following part focuses on the comparison of the creation myths in Japanese and Chinese cultures. The thesis is closed by the conclusion drawn from the analyzed data.

Seznam použitých zdrojů:

- Achang ethnic minority*. Yunnan Exploration: Yunnan Travel, Yunnan Trip, Yunnan Tours 2020/2021 [online] [vid. 6n. 1.]. Získáno z: <https://www.yunnanexploration.com/category/yunnan-ethnic-culture/yunnan-ethnic-minorities/achang-ethnic-minority>
- ANTONI, Klaus, 2012. (PDF) “Kotodama and the kojiki: The Japanese “word soul” between mythology, spiritual magic, and political ideology”. *Bajr* (Beiträge des Arbeitskreises Japanische Religionen). tūbingen 2012. (<http://hdl.handle.net/10900/47042>). ResearchGate [online]. Získáno z: https://www.researchgate.net/publication/305331976_Kotodama_and_the_Kojiki_The_Japanese_Word_Soul_between_Mythology_Spiritual_Magic_and_Political_Ideology_BAJR_Beitrage_des_Arbeitskreises_Japanische_Religionen_Tubingen_2012_httphdlhandlenet1090047042, ASHKENAZI, Michael, *Handbook of Japanese mythology*. Santa Barbara (Calif.): ABC-CLIO, 2003.
- ASTON, William. *Nihongi: chronicles of Japan from the earliest times to AD 697*. Tuttle Publishing, 2011.
- BIRRELL, Anne, *Chinese myths*. Austin: University of Texas Press, 2000.
- CARUS, Paul. *Chinese Occultism. The Monist*, 1905
- DUANE, O. B. a N. HUTCHINSON, *Chinese myths and legends*. London: Brockhampton, 1998.
- ÉLIADE, Mircea. *Myths, dreams, and mysteries: The encounter between contemporary faiths and archaic realities*. New York: Harper Torchbooks, 1975.
- Hani ethnic minority*. Yunnan Exploration: Yunnan Travel, Yunnan Trip, Yunnan Tours 2020/2021 [online] [vid. 6. květen 2024 b]. Získáno z: <https://www.yunnanexploration.com/category/yunnan-ethnic-culture/yunnan-ethnic-minorities/hani-ethnic-minority>
- Chinese Creation Myths – China's Magical Creatures. *Muhlenberg College – Open Educational Resources* [online]. Dostupné z: <https://open.muhlenberg.pub/chinasmagicalcreatures/chapter/creation-myths/>
- CHRISTIE, Anthony. *Chinese mythology*. B.m.: Chancellor Press, 1997.
- Kodžiki: kronika dávného Japonska*. přeložil Karel, FIALA. Třetí, opravené vydání. Praha: ExOriente, 2017. ISBN 9788090521148.
- KÓSA, Gábor. Pangu's Birth and Death as Recorded in a Tang Dynasty Buddhist Source. *Oriental Archive*, 2009, 77: 169–192.
- Liezi*. Wikipedia [online]. Získáno z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Liezi>

- LONG, Charles H. *Alpha: The Myths of Creation*. Toronto, Ontario: Collier-Macmillan, 1969.
- MATSUMAE, Takeshi. 6 Early kami worship. In: GOODWIN, Janet (ed.), *The Cambridge History of Japan Volume 1(Ancient Japan)*. New York, New York: Cambridge University Press, 1993. ISBN 9780521223522 p. 317–358.
- MILLIDGE, Judith. *Chinese gods and myths*. Book Sales, 1999.
- MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004
- O'BRIEN, Joanne, *Chinese myths and legends*. London: Arrow Books, 1990.
- Oracle Bones - World History Encyclopedia. *World History Encyclopedia* [online]. Dostupné z: https://www.worldhistory.org/Oracle_Bones/
- PALMER, Martin. *The elements of Taoism*. element, 1994.
- PHILIPPI, Donald L.(trans.). *Kojiki*. Princeton University Press, 1969.
- ROBERTS, Jeremy, *Chinese mythology, A to Z*. New York: Facts on File, 2004
- ROBERTS, Jeremy. *Japanese mythology A to Z*. Infobase Publishing, 2009.
- SCHIPPER, Mineke; YE, Shuxian; YIN, Hubin. *China's creation and origin myths: cross-cultural explorations in oral and written traditions*. Brill, 2011.
- SOBEL, Hunter, 2022. *Chinese creation myths*. China's Magical Creatures [online]. Získáno z: <https://open.muhlenberg.pub/chinasmagicalcreatures/chapter/creation-myths/>
- The peach as a kami and Mother goddess, and symbol of fertility and immortality | JAPANESE MYTHOLOGY & FOLKLORE. *JAPANESE MYTHOLOGY & FOLKLORE | Just another WordPress.com site* [online]. Dostupné z: <https://japanesemythology.wordpress.com/the-peach-as-a-kami-and-mother-goddess-and-symbol-of-fertility-and-immortality/>
- WANG, Ricky, 2022. *Goddess niwa*. China's Magical Creatures [online]. Získáno z: <https://open.muhlenberg.pub/chinasmagicalcreatures/chapter/nvwa/>
- WONG, Eva, 2011. *Taoism: An essential guide*. Boston, MA: Shambhala, 2011
- SCHIPPER, Mineke, Shuxian YE, Hubin YIN a Xianzhao WANG, 2011. Minority Creation Myths: An Approach To Classification. In: *China's creation and origin myths: Cross-cultural explorations in oral and written traditions (religion in Chinese societies ; V. 2)* [online]. B.m.: Brill, s. 197–218. Získáno z: https://brill.com/display/book/edcoll/9789004214804/Bej.9789004194854.i-354_012.xml
- Xu Zheng (eastern wu)*. Wikipedia [online]. Získáno z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Xu_Zheng_\(Eastern_Wu\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Xu_Zheng_(Eastern_Wu))
- YANG, Lihui, Deming AN a Jessica Anderson TURNER, *Handbook of Chinese mythology*. Oxford: ABC-Clio, 2005.

YE, Shuxian. Mythical Body: World Parent Type Creation Myth in China and Its Visual Archetypes. *Comparative Literature: East & West*, 2007, 8.1: 81-92.

YU, David C. The creation myth and its symbolism in classical Taoism. *Philosophy East and West*, 1981, 31.4: 479-500.

Zhou Dynasty. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Zhou_dynasty